

Melkveehouders **gaan de termijn**

markt op

Met de sterk schommelende prijzen op de zuivelmarkt groeit de belangstelling voor het vastzetten van de melkprijs. In Leipzig start een termijnmarkt voor rauwe melk, het Nederlandse Dairy Trading Online (DTO) doet volop zaken in Duitsland en Belgische melkveehouders gaan aan de hand van DLV de termijnmarkt op. De Nederlanders lijken spoedig te volgen.

TEKST JELLE FEENSTRA

Eindelijk een manier om de pieken in de melkprijs op te vangen en zo onze toekomstige kosten en aflossingen beter te beheersen. Hopelijk geraakt dit initiatief van de grond', zegt de Belgische melkveehouder Lode Foulon op de website van Veeteelt. Hij reageert op het bericht over het initiatief van DLV België, die onder de naam Milk Trading Company (MTC) eind deze maand – met een startgroep van 47 melkveehouders en een potentieel volume van zo'n 60 miljoen kilo melk – de European Energy Exchange (EEX) in Leipzig opgaat. Dit is een termijnmarkt voor diverse producten, waar sinds 2010 ook handel in zuivelproducten mogelijk is. Het initiatief in Vlaanderen is een logisch vervolg op recente marktontwikkelingen. 'Prijzen die heen en weer stuiteren tussen de 25 en 42 cent en prijsverschillen tussen melkverwerkers die steeds groter worden. Sinds het quotum eraf is, groeit de wens en op veel bedrijven ook de noodzaak om stabielere marges te realiseren', zegt Dirk Coucke, oprichter en hoogste man van DLV België en nu initiatiefnemer van de MTC. Hij voerde een soortgelijk kunstje uit in de varkenshouderij, met het oprichten van de Pig Trading Company (PTC). Naar dat voorbeeld werd in juli de MTC opgericht. Vanaf eind oktober gaat de Vlaamse coöperatie MTC actief de termijnmarkt in Leipzig op. Veehouders kunnen dan hun melkprijs voor 2018 voor een gedeelte of helemaal vastzetten, ook wel 'hedgen' genoemd. Duidelijk is dat MTC op de termijnmarkt niet alleen de melkprijs, maar ook de voerprijs wil hedgen. 'Melkprijszekerheid is leuk, maar zekerheid over je marge is nog veel belangrijker', verklaart de directeur van DLV. Figuur 1 op pagina 25 laat zien op welke niveaus veehouders hun melk- en voerprijs-

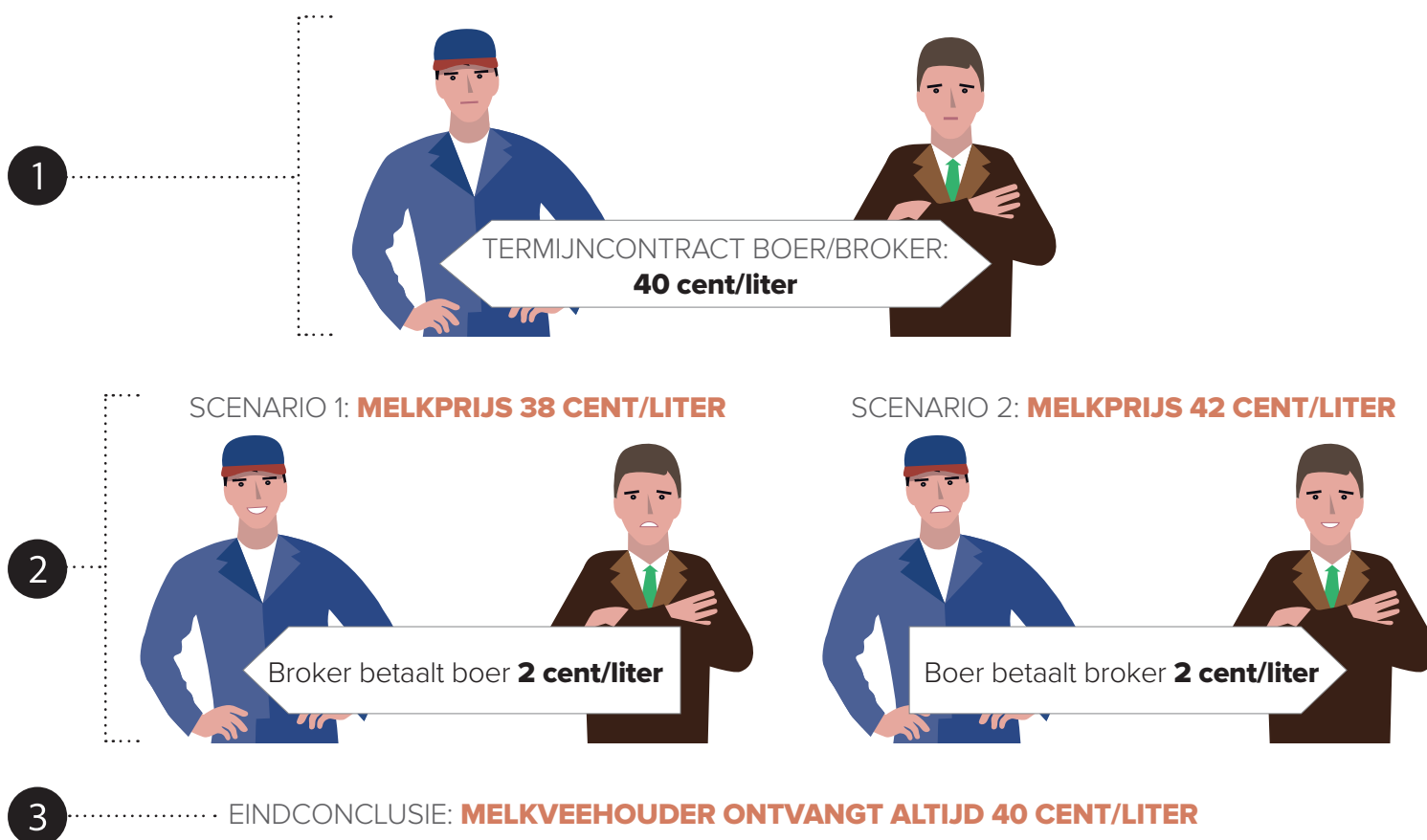
zen via MTC op dit moment kunnen fixeren voor 2018. MTC houdt namens de boeren dagelijks de prijsniveaus van melk en voer in de gaten. 'Als we twee maanden geleden de stap naar de termijnmarkt hadden gemaakt, hadden we melkveehouders nu voor 2018 een prijs kunnen bieden die 4,6 euro per 100 liter melk hoger ligt dan de melkprijzen waarop we vandaag kunnen afdekken', benadrukt Coucke het potentieel dat de zuiveltermijnmarkt kan bieden. De MTC krijgt mandaat om de melk- en voerprijs vast te klikken bij een bepaalde marge. Die marge zal ergens tussen de 26 en 28 cent liggen. DLV België nodigt Nederlandse melkveehouders ook uit om aan te sluiten en samen met MTC de zuiveltermijnmarkt op te gaan. De deelnamekosten bedragen 0,3 euro per 100 liter melk voor het eerste jaar. Naarmate er meer liters aansluiten, dalen deze kosten. Daarnaast moet elke deelnemende melkveehouder 8 euro per 100 liter melk storten in een waarborgfonds. Dit geld krijgt de melkvee-

houder terug als hij de termijnmarkt weer verlaat. Volgens Coucke kan dit geld momenteel tegen minder dan een procent rente worden geleend bij een Belgische bank.

Melkprijs Garantiecertificaat DTO

Een partij in Nederland die zich al sinds 2010 bezighoudt met het aanbieden van het vastzetten van de melkprijs, is Dairy Trading Online (DTO) in Emmeloord. Dit gaat buiten de zuiveltermijnmarkt om. DTO zoekt een zuivelverwerker die de kostprijs van zijn melkinkoop voor een bepaalde periode wil bevriezen. Als DTO de geboden prijs interessant genoeg vindt voor melkveehouders, dan zet het Melkprijs Garantiecertificaten in de markt. Eén Melkprijs Garantiecertificaat staat voor 50.000 kilo melk. De laatste uitgifte van een Melkprijs Garantiecertificaat in Nederland dateert van juni 2016. Volgens Trienke Elshof, projectmanager bij DTO, ligt de lange periode van stilte niet aan de Nederlandse melkveehouders. 'Die wil-

Hoe werkt een **termijncontract**?

Het principe van de melktermijnmarkt werkt als volgt. Een melkveehouder maakt via een zogeheten future – dit is een termijncontract – op de zuiveltermijnmarkt een afspraak met een onbekende partij om bijvoorbeeld in februari 2018 melk te leveren voor 40 cent. De veehouder sluit het contract niet zelf af. Dat laat hij over aan een broker, een tussen-

persoon. Die heeft als professional de tijd en kennis om de markt voor de boer in de gaten te houden en in te schatten. De melkveehouder blijft de melk gewoon leveren aan zijn eigen fabriek. Hij levert dus nooit daadwerkelijk melk aan de koper op de termijnmarkt. De melkprijs van zijn eigen zuivelfabriek ligt in februari 2018 op 38 cent.

Van de termijnmarkt krijgt de melkveehouder in februari 2018 2 cent uitbetaald. Dit brengt zijn melkprijs op 40 cent. Is de melkprijs in februari 2018 42 cent, dan moet de melkveehouder 2 cent aan de termijnmarkt betalen. Hij heeft dan op de termijnmarkt de zekerheid gekocht dat de melkprijs nooit lager ligt dan 40 cent.

Eerste termijnmarkt rauwe melk

De EEX in Leipzig wil in de loop van 2018 een termijnmarkt voor rauwe melk introduceren. Daarmee wordt EEX de eerste Europese beurs waarop rauwe melk verhandeld kan worden. 'Met de introductie van futures voor rauwe melk bieden wij melkproducenten een

extra prijsafdekkingsgereedschap aan, zodat er nog meer handel naar onze markt komt', motiveert Sascha Siegel, hoofd van de landbouwproducten bij EEX, de stap. Het voordeel voor melkveehouders is dat ze straks gemakkelijker op eigen houtje de

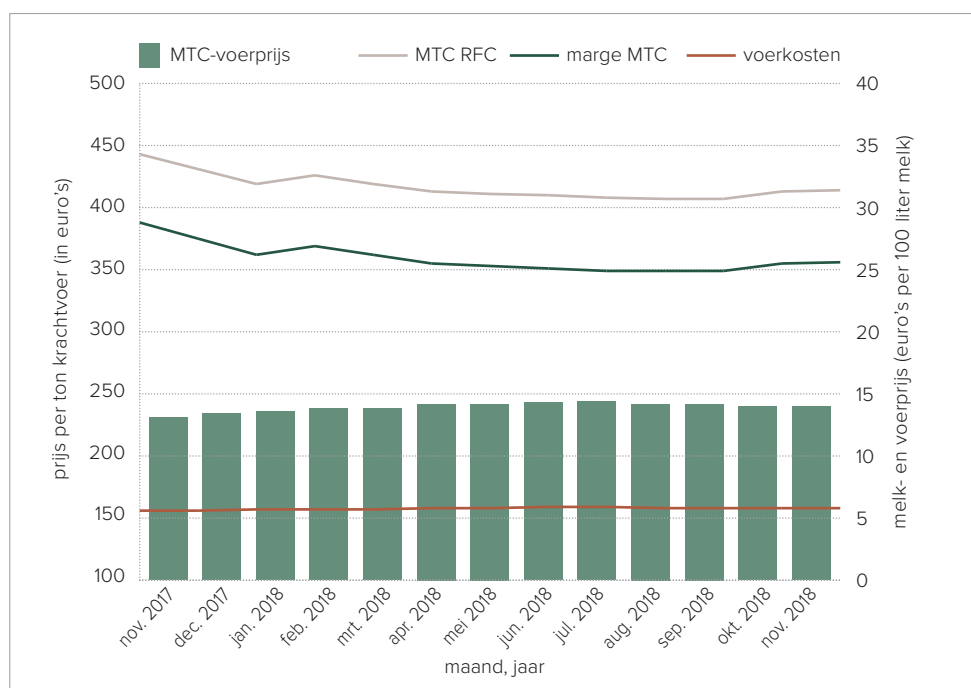
termijnmarkt op kunnen. Een volume van 25.000 kilo melk volstaat om transacties te kunnen doen. Om te handelen op de termijnmarkt voor boter, magere melkpoeder en weipoeder is een minimumvolume van 250.000 liter melk per future-contract nodig.

len wel. Het zijn juist de Nederlandse zuivelverwerkers die wat terughoudender zijn geworden.'

Elshof juicht initiatieven zoals die in DLV België toe. 'Het maakt melkveehouders bewuster van het belang van prijsrisicomanagement. Wij zijn ervan overtuigd dat het vastzetten van de melkprijs een belangrijk nieuw financieel instrument wordt op melkveebedrijven. Als verzekering tegen steeds sterk fluctuerende melk prijzen. De tekenen dat de melkprijs van ruim 40 cent die we nu hebben, volgend jaar een stuk lager ligt, zijn er al volop. Dan is het handig als je in die daling nu al een bodem kunt leggen.'

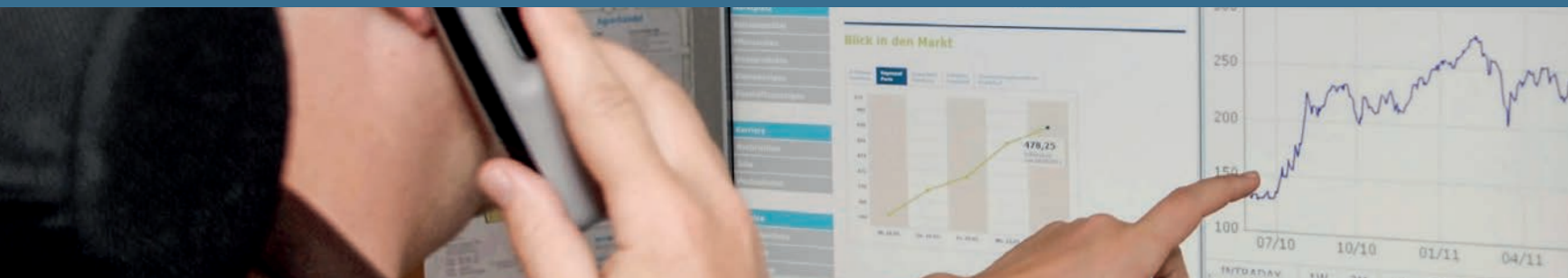
De terughoudende houding bij Nederlandse zuivelverwerkers tegenover het aanbieden van een melkprijscontract voor langere periode staat in schril contrast met de situatie in Duitsland. Daar vliegen de Melkprijs Garantiecertificaten als warme broodjes over de toonbank (zie kader pagina 26). Elshof meldt wel dat DTO in verregaande onderhandeling is met een Nederlandse zuivelverwerker over een nieuw contract. Ze verwacht dat er nog voor het einde van het jaar een nieuwe uitgifte komt. 'We krijgen momenteel dagelijks telefoontjes van Nederlandse melkveehouders die maar wát graag hun melkprijs nu willen vastzetten.'

Melk- en voerprijzen vastzetten

De Milk Trading Company (MTC) in België heeft op basis van de handel die op de zuiveltermijnmarkt in Leipzig wordt gedaan in boter en melkpoeder, de verwachte melkprijs berekend van november 2017 tot en met november 2018. Dat is de bovenste lichtbruine lijn. 'Dit zijn de niveaus waarop onze melkveehouders, op 14 oktober 2017, hun melk- en voerprijs konden vastzetten', zegt Dirk Coucke van DLV België. De staafdiagrammen tonen de prijzen per ton krachtvoer, door MTC omgerekend op basis van 50 procent soja, 25 procent mais en 25 procent tarwe. De rode lijn door de staafdiagrammen geeft aan wat de gemiddelde melkveehouder aan krachtvoer betaalt per 100 liter melk. De donkergroene lijn onder de lichtbruine lijn is de brutomarge – melkprijs min krachtvoerkosten – die de melkveehouders op de zuiveltermijnmarkt in Leipzig op 14 oktober konden afdekken. De prijzen variëren dagelijks.

Figuur 1 – Prijsaanbod MTC op 14 oktober 2017

Klaas Johan Osinga, zuivelmarktvolger bij LTO Nederland, merkt dat in Brussel, maar ook in de zuivelsector, de interesse voor het handelen op de termijnmarkt toeneemt. Nog niet eerder werd dit jaar op de twee Europese termijnmarkten voor zuivel, in Parijs en Leipzig, zo veel in zuivelproducten gehandeld. 'Hoge pieken en diepe dalen in de melkprijs, die elkaar in snel tempo afwisselen, worden gemeengoed. Zowel voor melkveehouders als voor andere marktpartijen kan de termijnmarkt een hulpmiddel zijn om hier wat stabiliteit in te krijgen.'

Osinga juicht de huidige dynamiek toe, maar verwacht niet direct dat melkveehouders massaal de termijnmarkt opgaan. 'De complexiteit van termijnhandel is een drempel. En de kracht van de Nederlandse zuivelcoöperaties, die er vrijwel jaar na jaar in slagen voor Europa bovengemiddeld uit te betalen, beperkt de noodzaak. Ook dat zou je kunnen betitelen als een vorm van prijsrisicomanagement.'

Termijnmarkten floreren buiten Europa

Meer dan dertig jaar melkquotering zorgde ervoor dat de handel in melk of afgeleide zuivelproducten op de Europese termijnmarkten in de afgelopen decennia niet van de grond kwam. De Europese Unie verwende melkveehouders

met melkquotering en het opkopen van boter- en poederbergen. Het zorgde voor een stabiele melkprijs, weinig kopzorgen en desinteresse in een zuiveltermijnmarkt. De Europese situatie contrasteert met landen als Amerika en Nieuw-Zeeland, waar de termijnmarkten in zuivel al decennialang floreren. Zoals de Chicago Mercantile Exchange, kortweg CME. Of de New Zealand Exchange (NZX). 'De Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland hebben dertig jaar voorsprong op de Europese zuivelsector', zegt Osinga.

Geen helpende hand meer

Het is opmerkelijk dat de melkveehouderijsector nu pas wakker wordt. De prijsvolatiliteit is namelijk al tien jaar ouder dan het verdwijnen van het melkquotum. Na de hervorming van het landbouwbeleid in 2003 liet de Europese Unie haar interventieprijsen zover dalen dat prijsfluctuaties vanaf toen al gewoner werden. Coucke, initiatiefnemer van de Belgische gang naar de termijnmarkt, heeft wel een verklaring voor de passiviteit bij melkveehouders. 'Boeren hier kunnen altijd nog terugvallen op de jaarlijkse Europese inkomenssteun, die in slechte melkprijsjaren oploopt tot 40 procent van het landbouwincome. En als de melkprijsdaling te gortig wordt, grijpt Brussel meestal wel in. Dan

Intermediair Trienke Elshof: 'Grote Duitse melkveebedrijven zetten prijzen vast'

Dairy Trading Online (DTO) in Emmeloord bracht enkele weken geleden namens een Duitse zuivelverwerker Melkprijs Garantiecertificaten op de markt voor 37,85 eurocent voor de periode van een jaar. Een melkveehouder die er daarvan twintig kocht, weet zeker dat hij voor een miljoen kilo melk een jaar lang gegarandeerd 37,85 cent per kilo krijgt.

Komt de referentieprijs – dat is, afhankelijk van wat de opdrachtgever wil, de gemiddelde melkprijs van vijf Zuid-Duitse zuivelverwerkers of de prijs van zuivelcoöperatie DMK – in die periode uit op 36 cent per kilo, dan krijgt de melkveehouder via DTO 1,85 cent per kilo melk bijbetaald op de melkprijs van zijn fabriek. Is het andersom, een melkprijs van 39,70 cent, dan moet de melkveehouder 1,85 cent per kilo melk bijbetalen aan DTO, die dat bedrag vervolgens weer overmaakt aan de aanbieder.

De naam van de partij die een contract aanbiedt, blijft geheim, ook voor de boer. Het zou zomaar zijn eigen fabriek kunnen zijn waar hij de melkprijs vastzet. Zelfstandig zullen zuivelcoöperaties dit product niet snel gaan aanbieden aan hun leden, stelt projectmanager Trienke Elshof van DTO. 'Je geeft toch een signaal af in de markt dat de prijzen kan beïnvloeden. En wat meespeelt, is dat het binnen een coöperatie lastig is om verschillende melkprijzen aan leden te betalen.' De recente uitgifte in Duitsland was al de vijfde dit jaar. 'Er is veel animo, vooral bij de grootschalige melkveebedrijven met meer dan 10 miljoen kilo melk in het oosten van Duitsland. Die hebben belang bij continuïteit in opbrengst- en kostprijs en zetten dan ook meteen behoorlijke volumes vast', vertelt Elshof. De aanbieders van de contracten betreffen zowel grote als kleine zuivelondernemingen.

Melkveehouder Geert Dendoncker: 'Zuiveltermijnmarkt geeft rust'

De Vlaamse melkveehouder Geert Dendoncker is een van de 47 melkveehouders die met de Vlaamse coöperatie MTC de zuiveltermijnmarkt opgaat. Hij maakt zelfs deel uit van het bestuur. Dendoncker melkt 130 koeien, de melk gaat naar zuivelcoöperatie Milcobel. 'Vorig jaar was de melkprijs erg laag. Ik denk dat dit in de toekomst vaker het geval is. Daar kun je nu wat aan

doen. Vandaar dat ik erg enthousiast ben over dit initiatief', zegt de melkveehouder uit Wingene. Het grootste voordeel vindt hij dat de zuiveltermijnmarkt kansen biedt om voorafgaand aan het nieuwe jaar zicht te krijgen op de verdiensten. 'Dat geeft rust en ook meer mogelijkheden naar andere partijen, zoals banken.'

worden boter en mageremelkpoeder opgekocht en komen er voor melkveebedrijven ineens extra steunsubsidies los.' Toch lijkt die Brusselse handelswijze zijn langste tijd te hebben gehad. Landbouwcommissaris Phil Hogan maakte dit jaar al een paar keer duidelijk dat de Europese Commissie boeren in de toekomst niet zo snel meer de helpende hand reikt. Hogan, die zich liet adviseren door een commissie onder leiding van oud-landbouwminister Cees Veerman, ziet meer heil in niet-financiële hulp. Bijvoorbeeld door het Europese Markt Monitoringsagentschap (MMO) meer transparantie in de zuivelmarkt te laten brengen via een snellere informatievoorziening.

Ook voert de Europese Commissie momenteel voorlichtingscampagnes om de werking van termijnmarkten onder de aandacht te brengen van melkveehouders. 'Het hele beleid is erop gericht om boeren weerbaarder te maken tegen marktvolatiliteit', merkt Osinga.

LLTB traint boeren

Een van de partijen die momenteel heel actief bezig is om Nederlandse melkveehouders bewuster te maken van prijsmanagement en het afdekken van de risico's van fluctuerende melk- en voerprijzen is de Limburgse Land- en Tuinbouw Bond (LLTB). In samenwerking met de Universiteit Maastricht en Wageningen Universiteit geeft de landbouworganisatie prijsrisicomanagementtraining aan melkveehouders, akkerbouwers en fruitteilers in zeven dagdelen. Er hebben zich voor deze trainingen zo'n 200 deelnemers aangemeld, waaronder twintig melkveehouders. Hoogleraar goederentermijnhandel Joost Pennings en Dirk Coucke van DLV België verzorgen de trainingen.

LLTB-directeur Bas Boots legt uit waarom de landbouworganisatie zich roert op het terrein van prijsrisicomanagement. 'De enorme volatiliteit in prijzen van grondstoffen en landbouwproducten heeft de voorbije jaren een negatieve impact gehad op de stabiliteit van de bedrijfsresultaten van agrarische ondernemers. Steeds minder boeren en telers weten het hoofd boven water te houden en velen zien een gezonde bedrijfsopvolging gevaar lopen. Weloordacht risicomanagement kan bij deze problematiek uitkomst bieden.'

Voor het afronden van zijn studie Executive MBA in Food & Finance aan de Nyenrode Business Universiteit deed Boots in 2012 onderzoek naar de kennis van en behoefte onder melkveehouders om melkprijsrisico's af te dekken. Uit het

onderzoek komt naar voren dat vooral jongeren en ondernemers met een groot bedrijf meer interesse hebben in termijncontracten. Boots benadrukt dat het op de termijnmarkt niet om speculeren gaat. 'Eerder is sprake van het omgekeerde: weloordacht risico's indekken.'

Vastzetten via zuivelfabriek

Zuivelcoöperatie Glanbia in Ierland biedt melkveehouders al een paar jaar de mogelijkheid om de melkprijs voor maximaal 30 procent van de totale jaarleverantie vast te zetten. Dit gaat niet via de termijnmarkt. Glanbia vertaalt afgesloten langetermijncontracten in een concrete melkprijs en biedt die vervolgens aan haar boeren aan. De zuivelcoöperatie werkt inmiddels ook samen met een voerpartij, waardoor boeren een vaste melkprijs kunnen combineren met een vaste voerprijs. Andere Ierse zuivelverwerkers, waaronder Lakeland Dairies, volgen het voorbeeld van Glanbia. Woordvoerder Jan Willem ter Avest laat desgevraagd weten dat FrieslandCampina geen concrete plannen heeft om in navolging van Ierse zuivelcoöperaties leden het vastzetten van de melkprijs aan te bieden. 'We volgen de ontwikkelingen met belangstelling. Vooralsnog huldigen we het standpunt dat een sterke zuivelcoöperatie op zichzelf al een vorm is van het afdekken van te heftige prijsschommelingen', geeft Ter Avest aan.

Vastklikken melkprijs voor goede nachtrust

Mark Voorbergen, professioneel volger van de zuivelmarkt, kan dat wel begrijpen. 'Een wijze van opereren zoals in Ierland geeft concurrenten inkijk in afgesloten contracten. Dat is niet in het belang van de zuivelcoöperaties en uiteindelijk ook niet in het belang van de veehouders, want lagere marges drukken de melkprijs.'

Voorbergen zegt de op gang komende bewegingen op de zuiveltermijnmarkt met belangstelling te volgen. Wel wil hij melkveehouders waarschuwen voor te optimistische verwachtingen. 'Van een termijnmarkt word je niet rijk, het kost je over een langere periode waarschijnlijk iets geld. Het voordeel is dat het vastklikken van de melk- en voerprijs je voor langere tijd een goede nachtrust kan geven.' Coucke is ervan overtuigd dat melkveehouders op de termijnmarkt een structureel hogere melkprijs kunnen halen ten opzichte van de fysieke markt. 'Met slim hedgen kunnen boeren structureel winst maken op de termijnmarkt.'